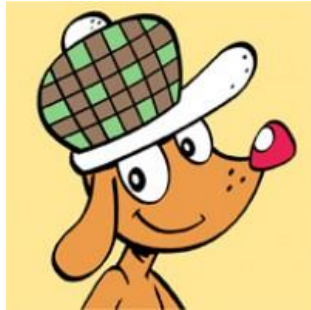

!Nový případ komisaře Vrťapky!

Ztracené koště

Dobrý den, moji milí čvrláci.

Jaký jste měli včera den? Doufám, že jste si pořádně odpočinuli a nabrali síly na dnešní den, protože já jsem poctivě studoval další vlastnost podstatných jmen – **číslo**. Naše koště je trpělivé, ale pořád toho o něm ještě tolik nevíme. To je třeba napravit!

Včera jsme si říkali, že každé podstatné jméno má takové tři vlastnosti – rod, číslo a pád.

Určovat rod jsme se naučili už včera, a to je dobře, dnes se nám to totiž bude hodit! Jak že to poznáme rod podstatného jména?

Ten, ta,
to!

Správně! Pomocí ukarovacích rájmen **ten, ta, to** – těmi určíme rod mužský, ženský a jak je ten vělí? Ano, rod střední.

Dnes si povíme něco o **čísle** podstatných jmen.

Co se dnes naučíme?

- Co je to číslo podstatných jmen
- Určovat číslo podstatných jmen

Když jsem poprvé přičítal „číslo“, myslel jsem, že je to nějaký chyba. Vždyť čísla patří jen ke slovnímu druhu číslovka! Nenechte se zmást. Takové **číslo** se přijí určuje i u přídavných jmen, zájmen, a dokonce i sloves.

Jdeme na to, dnes nám to určitě přijde od ruky. Jako včera nejprve tu máme poučku:

Čeština má dvě čísla podstatných jmen – číslo jednotné a množné.

Jednotné číslo označuje jen jednu osobu, zvíře nebo věc.

- Můžeme ho poznat tím, že před slovo v duchu doplníme slovo jeden/jedna/jedno.
- Příklad: *maminka, pes*
  - (*jedna*) *maminka, (jeden) pes*

Množné číslo označuje větší počet osob, zvířat nebo věcí.

- Můžeme si pomoci tím, že před slovo v duchu doplníme slovo dva/tři.
- Příklad: *maminky, psi*
  - (*dvě*) *maminky, (tři) psi*

Aha, tak takhle to je. Ono vlastně jde opravdu o číslo, ale rozlišuje se jenom, jestli je to 1 nebo víc než 1. Tak to nám přijde, jdeme to zkusit.

A co kdybychom to dnes udělali obráceně. Nebudeme určovat číslo slov, ale zkusíme to slovo dát do příslušného čísla.

1) Pojmenujte následující obrázky a řekněte, v jakém jsou čísle.

Zkusíme zase první společně? Kolik těch kytiček je na první a na druhém obrázku?

Na první je jen jedna, takže číslo jednotné. Můžeme si pomoci tak, že před slovo v duchu doplníme jedna jeden nebo jedno. Takže (jedna) **květina**. Super, to bude číslo jednotné.

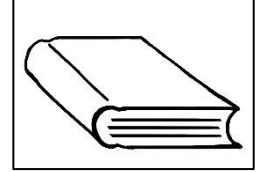
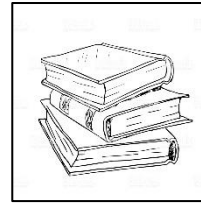
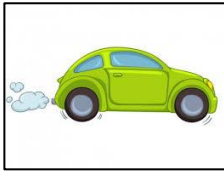
A teď druhý obrázek, tam jich je kolik? Tři, to je více než jedna, takže to bude číslo množné. Můžeme si zase pomoci doplněním slova dva nebo tři. (Tři) **květiny**. Skvělé!

Všimli jste si, že se nám poslední písmenka změnila? U slově květina se změnilo poslední a na o. To je správně, vznikl tak nový tvar slova a dá se tak číslo jednotné a množné rozlišit.

Tak a teď už dost řečí a zkusle to vy samy.

Pojmenujte následující obrázky a řekněte, v jakém jsou čísle.

Paráda, to nám docela jde! Teď obráceně.

2) Určete číslo těchto podstatných jmen. U čísla jednotného dokreslete jednu tečku, u čísla množného dvě tečky.

↳ Knihovna	↳ Město	↳ Pero
↳ Stoly	↳ Mláďata	↳ Pastelky
↳ Lesy	↳ Kůň	↳ Děti
↳ Kočka	↳ Hadi	↳ Učitelka

Je to snadné? No tak to je skvělé! A koukejte, já jsem zase něco objevil.

Na slova v jednotném čísle se dá ukázat ten, ta, to.

Na slova v množném čísle se dá ukázat ti, ty, ta.

Jak je to mořné? A jak bychom určily rod slov v množném čísle?

I ukazovací zájmena mění své číslo.

- Zájmeno **TEN** označuje podstatné jméno mužského rodu čísla jednotného, zájmeno **TI/TY** označuje podstatné jméno mužského rodu čísla množného.
  - **TEN** → **TI/TY**
- Zájmeno **TA** označuje podstatné jméno ženského rodu čísla jednotného, zájmeno **TY** označuje podstatné jméno ženského rodu čísla množného.
  - **TA** → **TY**
- Zájmeno **TO** označuje podstatné jméno středního rodu čísla jednotného, zájmeno **TA** označuje podstatné jméno středního rodu čísla množného.
  - **TO** → **TA**

Je se nám to ramolává? Ale nebojte, jako mění svůj tvar podstatné jméno v množném čísle, mění ho i příslušné zájmeno. Nemusíme si zatím pamatovat, jak se zájmena mění. Pro zjištění rodu slova v množném čísle ho převedeme do čísla jednotného.

Pojďme to zase společně vyzkoušet.

3) Určete rod těchto podstatných jmen.

- Poháry
- Školy
- Štěňata
- Tulipány
- Lýtka
- Tety

První zase společně. Máme tam slovo poháry. Mohly bychom si ukázat **ty poháry**. Takový rod určit neumíme. Slovo poháry je v čísle množném, třeba dva poháry. Musíme ho převést do čísla jednotného — jeden _____? Pohár! A to už umíme **ten pohár**, tak to bude rod jaký? Mužský, perfektní.

Zkusíme i další, slovo školy. Ukážeme si **ty školy**, tak to neumíme, takže převést. Dvě školy, ale jedna _____ - škola. **Ta škola** a máme to, rod ženský.

A poslední, štěňata. **Ta štěňata**, ale pozor! Slovo štěňata je v množném čísle, takže jej nesmíme zaměnit s ženským rodem čísla jednotného. Tři štěňata, ale jedno — **štěně**. To štěně a máme rod střední.

- Imálo vás, že jsem si na štěňata ukázala **ta štěňata**, a ne **ty štěňata**? Pozor, tak to spousta lidí říká, ale je to nespisovný tvar, správně je opravdu **ta štěňata**!

Uf, to bylo vyčerpávající, tak teď vy zkuste sami slova tulipány, lýtka a tety.

Moji detektivové! Už máme všechny potřebné znalosti pro určení čísla našeho koštěle.

4) Jaké číslo má slovo koště?

Úžasné! Druhá stopa, páni, mám obrovskou radost! Už tedy o našem koštěli víme, že:

- ✓ Je rodu středního.
- ✓ Má číslo jednotné.

Myslím, že užtivější třetí vlastnost nám už pořádně prozradí něco o koštěli. Zalím mižete zkusit vymýšlet slova, která jsou také rodu středního a čísla jednotného — někdo z nich by mohl být příbuzný našeho koštěle.

Jak je vidět, i naše koště je spokojené. Dnes jsme zase o kručík postloupili, užtra snad zase.

Je to komplikovaný případ, ale **jsem moc moc rád, že jste takto pracovali a pomáháte mi.**

Pro dnešek se s vámi loučím a pro ty z vás, kdo máte rádi všelijaké výjimky a chcete ještě těžší úkoly přikládám další cvičení.

Moc na vás myslím!

S láskou,

Váš Vrtlapka

Urči číslo a rod těchto slov a nakresli je správně podle čísla (1 nebo 2 osoby, zvířata, věci) i podle rodu (rod mužský modře, rod ženský červeně a rod střední zeleně).

- Ženy
- Tulipán

Rozumíte? U prvního slova **ženy** určíme nejprve číslo — (jedna) ženy nebo (dvě) ženy? Ano, dvě ženy, takže číslo množné, bude potřeba nakreslit 2 ženy. A teď rod — ty žena a jedna **žena** — **ta žena**, takže máme rod ženský, bereme si červenou barvu.

A druhý máme tulipán. (Jeden) tulipán, takže bude v jednotném čísle, nakreslíme jen jeden. Ukážeme si **ten** tulipán a víme, že máme rod mužský. Kreslíme modrou barvou jeden tulipán. Přehlé! A teď už sami.

• Trojúhelník	• Moře	• Okno
• Knoflíky	• Kostí	• Jablka
• Bonboniéra	• Flétna	• Obdélník

Nebyla by to čeština, kdyby tu nebyly nějaké výjimky!

V češtině se vyskytují slova hromadná a pomnožná.

Slova **hromadná** mají pouze tvar čísla jednotného, přestože označují více osob, zvířat nebo věcí.

- Příklad: *listí* – ukazujeme si na něj jednotným TO, přestože lístků je v něm více.

Slova **pomnožná** mají pouze tvar čísla množného, přestože označují jen jednu osobu, zvíře nebo věc.

- Příklad: *dveře* – ukazujeme si na něj množným TY, přestože jsou dveře jen jedny.

A jeje, zase nějaká specialita! Tak vyzkoušíme cvičení.

Přečti si následující slova. Když bude mít slovo pouze tvar čísla jednotného, dej ruce k tělu. Když bude mít slovo pouze tvar čísla množného, dej ruce od těla.

Kalhoty   dobytek

*První dvě společně. Jak si ukážeme na kalhoty? **Ty kalhoty.** A teď zkusíme změnit množné číslo na číslo jednotné. (Jeden/jedna/jedno) kalhoty, nejde to, tvar je pořád stejný, takže slovo kalhoty má pouze tvar čísla množného – ruce od těla.*

*A teď dobytek. **Ten dobytek** – to vypadá, jako kdyby tam ta kráva nebo byk byl jen jeden! Ale my víme, že dobytka je hodně! Takže máme pouze tvar čísla jednotného – ruce k tělu.*

A teď vy sami:

Housle   Vánoce   cukroví   plavky   panstvo   narozeniny